

ЛЬВІВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

Львівський національний університет імені Івана Франка
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

ЛІТЕРАТУРА: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ

4 березня – 14 квітня 2024 року

¹²⁵⁶
1996
LIHA-PRES

¹²³³
| Львів – Торунь
Liha-Pres
2024

УДК 82.0:37.091.3(062.552)

Л 64

Організаційний комітет:

Мацевко-Бекерська Лідія Василівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка, керівник Науково-методичного центру дослідження та викладання літератури Львівського національного університету імені Івана Франка;

Бораківський Любомир Адамович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка, в.о. декана факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка;

Кохан Роксоляна Андріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка.

Література: інтегрований підхід у викладанні : матеріали
Л 64 всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації,
4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres,
2024. – 132 с.

ISBN 978-966-397-384-5

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Література: інтегрований підхід у викладанні» (4 березня – 14 квітня 2024 року).

УДК 82.0:37.091.3(062.552)

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2024

© Центр українсько-європейського
наукового співробітництва, 2024

ISBN 978-966-397-384-5

© Українсько-польське наукове видавництво
«Liha-Pres», 2024

ЗМІСТ

Структурно-композиційні особливості роману Деvida Мітчела “Хмарний атлас” Алексенко С. Ф.	6
Навчальні видання для вивчення української літератури етнічними угорцями Закарпаття Балла Е. Ю.	8
Німецькомовні літературні тексти Галичини як історичне джерело в контексті викладання німецької мови як мови професійного спілкування здобувачам освіти за спеціальністю «Історія та археологія» Бєлзюрова О. М.	12
Кінематографічний код роману Кевіна Баррі «Місто Боуган» Бітківська Г. В.	14
Basics of methods in foreign language teaching as an academic discipline Vogova T. P.	18
«Жерміналь» Емілі Золя як «роман із тезою» Гальчук О. В.	21
Індивідуально-стилістичні маркери комізму в новелі О. Вайльда «Кентервільський привид» Голі-Оглу Т. В.	25
Тема війни у творах малої прози Роберта Музіля Голомідова Л. В.	28
Прикметні ознаки мистецького кредо письменниці Ірини Жиленко Гончарук В. А.	31
«Від такого горя навіть зозулі заніміли»: тема голоду в книзі В. Марущак «Пустеля. Голодомор. Український південь» Горбач Н. В.	35
Трансформація міфу про Персефону у сучасній масовій літературі (на прикладі роману Скарлетт Сент-Клер «Гадес і Персефона») Городнюк Н. А.	39
Урбаністичний дискурс у сучасній українській прозі Дашко Н. С.	43
Партнерство сім'ї та школи у промоції дитячого читання Димовська А. К.	45

«ЖЕРМІНАЛЬ» ЕМІЛЯ ЗОЛЯ ЯК «РОМАН ІЗ ТЕЗОЮ»

Гальчук О. В.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри світової літератури
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Вивчаючи творчість найяскравішого представника французького натуралізму Е. Золя, поряд із такими рекомендованими студентам до розгляду творами, як-от «Череве Парижа», «Пастка» чи «Нана», пропонуємо звернути увагу і на роман «Жерміналь». Написаний у 1885 році як дослідження причин і перебігу шахтарського страйку, він не тільки твір із комплексом проблематики, що не втрачає своєї актуальності і нині, а й один зі зразків такої авторської жанрової модифікації, як «роман з тезою». Для визначення особливостей її втілення в «Жерміналі» варто скористатись методичним інструментарієм, що включає історико-літературний, мотивно-образний, інтермедіальний та принцип коментованого читання.

«Роман із тезою» чи «експериментальний роман» Е. Золя – це та оптимальна, на думку автора, форма сучасного роману, завданнями якого є, по-перше, надати розвитку традиціям Бальзака і Стендаля в нових історичних обставинах; по-друге, стати «знаряддям пізнання», щоб «притримуватися лише фактів, доступних спостереженню», де письменник повинен уподібнитись досліднику-природознавцю. Такі переконання Е. Золя щодо ролі сучасного митця і його твору сформувались у контексті становлення теорії натуралізму. Її основні положення письменник оприявив насамперед у передмові до роману «Тереза Ракен», а потім, уточнюючи й доповнюючи, у нарисі «Відмінність між Бальзаком і мною», збірці статей «Що я ненавижду», «Експериментальний роман», «Романісти-натуралісти», «Натуралізм у театрі». Відтак у ролі підготовчого етапу аналізу роману «Жерміналь» необхідно не тільки ознайомитись із його текстом, а й опрацювати «Передмову» до «Терези Ракен», що стала маніфестом натуралізму.

Зрозуміло, що погляди Золя-теоретика унаочнив Золя-практик. Тому важливо зацентувати на основних рисах його творчого методу, пов'язаних з ідеями про універсальність мистецтва, щоб виявити їхнє переломлення в романі. Це сцієнтизм, тобто використання принципів наукового викладу (звідси і визначення «роман із тезою») у ролі знаряддя пізнання; демократизація тем і персонажів; синестезія як внесок у психо-біологічний аспект проблеми синтезу мистецтва. Останнє

увиразились у живописному імпресіонізмі разом з імпресіонізмом психологічним і в музикальності прози Е. Золя, зокрема у вагнерівському прийомі повторюваності лейтмотиву чи образу. Власне, тому письменник вітав художників-імпресіоністів, які поєднували науковість з увагою до особистості, зображували природу в індивідуальному сприйнятті, не протиставляючи, а залучаючи в її колообіг художника. Звернення до картин імпресіоністів і постімпресіоністів (Е. Мане «Портрет Еміля Золя», П. Сезанн «Вбивство», Е. Дега «Інтер'єр», В. Ван Гог «Збирання картоплі») у ролі ілюстрацій дозволить унаочнити перегук поглядів митців.

Творчий метод Е. Золя як симбіоз елементів реалізму, натуралізму, романтизму та імпресіонізму щонайповніше виявився в 20-томному романному циклі «Ругон-Маккари. Природна та соціальна історія однієї родини в епоху Другої імперії», складником якого є «Жерміналь». Як і в інших творах циклу, у ньому висвітлюється період життя одного з членів родини Ругон-Маккарів на тлі суспільних подій Франції другої половини XIX ст., зокрема шахтарського страйку. А його «тезою», за визначенням Е. Золя, є «боротьба праці і капіталу».

У перебігу аналізу роману студентам пропонується зосередитись на низці ключових питань. Одне з них – специфіка розкриття Е. Золя робітничої теми. Звичайно, письменник мав попередників в її інтерпретації, зокрема і в англійській («Шерлі» Ш. Бронте, «Тяжкі часи» Ч. Діккенса, «Мері Бартон» Е. Гаскелл), і в українській («Борислав сміється» І. Франко) літературах. Проте якщо до Е. Золя магістральним ракурсом було зображення картин визиску ігноблення робітників, щоб викликати в читача, з одного боку, співчуття до них, а з другого, – обурення соціальною несправедливістю, то вже у французького письменника-натураліста, (як і в «Бориславі сміється» І. Франка), зображення робітничого руху доповнюється аналізом соціалістичних ідей, а образ робітників-жертв – мотивом їхнього потенціалу щодо змін у суспільстві. Окрім того, зміст роману «Жерміналь» продемонстрував ефективність запровадженої натуралістами і зокрема Е. Золя практики вивчення життєвого матеріалу як обов'язкової передумови написання твору.

Маючи на меті зобразити «боротьбу праці і капіталу», Е. Золя занурює читача в два різні за способом життя і мислення світи – шахтарів і представників Компанії, кульмінацією протистояння яких і стає страйк. Натуралістично відтворені реалії шахтарської праці і побуту стають «доказовою» базою тієї ситуації, яка неминуче мала призвести до соціального конфлікту. Шахтарське селище Двохсот Сорока – це кілька поколінь робітників, які віддають свої сили і життя шахті Воре. Символічно, що цифрове позначення селища замість назви вказує на типовість життєвого устрою його мешканців. Як символічним

е і образ шахти-монстра, яка пожирає шахтарів: «роззявляла свою хтыву пашеку то пожадливіше, то повільніше; <...> голодна, несита, а все не могла набити велетенського свого черева, що, здається, цілий народ здолало б перетравити» [1, с. 306]. Тут важливо зацентрувати на особливій ролі в романі Е. Золя образу-деталі, які піднімаються до рівня символу. Так, суть доданої вартості виражається у творі через деталі контроверсійного змісту: кашель та чорний плювок діда Безсмертного і постіль у домі Має, яка не встигає вихолонутися, бо члени родини працюють у кілька змін, з одного боку, і акції цієї ж шахти, які подружжя Грегуарів зберігають у шухляді свого дому, перетворені на ідола, що забезпечує їхній комфорт, із другого.

Панорамну картину буття шахтарів Е. Золя відтворює крізь дві оптики: зображення виснажливої праці під землею і відтворення відразливого побуту. Сконцентрувавши увагу на родині Має, де оселився Етьєн, автор показує соціальну трагедію переважної більшості робітників. Дід, прозваний Безсмертним, Має і його старші діти Жанлен, Захарі, Катріна важко працюють, проте живуть у страшних злиднях. Більше того, непосильна праця призводить до їхнього фізичного й морального виродження. Цей аспект роману зумовлений підвищеною увагою письменників-натуралістів до теорії спадковості.

Окрім соціальної проблематики, Е. Золя порушує і моральну. Її увиразнюють різні типи взаємин і в родині селища Двохсот Сорока (родина Має, Леваків, П'єрронів), і серед представників дирекції та власників акцій (родина Грегуарів, родина Енбо). Студентам пропонується проаналізувати різні моделі сімейних стосунків, зіставляючи побут родин (як характеристику зовнішнього) та взаємини між подружжям, батьками і дітьми (як характеристику внутрішнього їхнього буття).

На окрему увагу заслуговує сюжетна лінія представника роду Ругон-Маккарів головного героя твору Етьєна Лантьє. Вона нагадує історію героїв романів виховання, але вже з похибкою на кінець XIX століття. Юнак у чужому середовищі (парижанин у шахтарському селищі) має не лише інтегруватись в нього, а і стати лідером у час найбільш радикальних випробувань цього нового для нього середовища – під час страйку. Його чекають і випробування в чуттєвій сфері: закохавшись у доньку Має Катріну, Етьєн опиниться в любовному трикутнику, де його суперником буде молодий шахтар Шаваль. Відтак цей період життя юнака відповідає ініціаційному етапові, коли, здобувши драматичний досвід втрат і розчарувань, він чіткіше усвідомить себе і свої прагнення. Зображений в еволюції, Етьєн має риси і романтичного героя. Він підкреслено Інший: на відміну від більшості шахтарів, Етьєн освічений, не вживає алкоголю; у нього

загострене відчуття справедливості і власної гідності. Це робить його потенційним лідером. В образі Етьєна письменник ілюструє принцип двобічного детермінізму, де умови впливають на індивіда й індивід впливає на умови.

У романі невід'ємними від соціальних питань є суспільно-політичні. Аналізуючи зображений Е. Золя страйк шахтарів, важливо звернути увагу не лише на його етапи, а й на тих персонажів, які могли б претендувати на роль лідерів: демагог Плюшар, представник І Інтернаціоналу, який прагне зробити політичну кар'єру; колишній шахтар, а тепер буржуа Расснер, прихильник поступового реформування суспільних відносин; анархіст із росії Суварін, що керується гаслом «Усе зруйнувати» і врешті влаштує аварію на шахті, де серед інших гине і Катріна; Туссен Має, один із шахтарської династії, яка 106 років працювала на Компанію. Проте саме Етьєнові Лантьє судилося очолити страйк, хай і ненадовго. Тут важливо проаналізувати причини переростання страйку в бунт і виявити переломні моменти перетворення цивілізованої форми протесту у гнівну помсту розлюченого натовпу за всі страждання і приниження. Необхідно звернути увагу і на осмислення Е. Золя проблеми психологічної готовності/неготовності Етьєна бути очільником.

Ще один момент аналізу твору має торкатись амбівалентності образу бунту, у який без належної підготовки і підтримки переростає страйк. Для письменника він і «страшна, але велична картина», і «червоний привид революції, який неминуче поведе за собою всіх одного з таких кривавих вечорів наприкінці цього століття» [1, с. 578–579]. Урешті, як і подвійний зміст фіналу твору, де трагічна розв'язка (поразка страйку, розстріл вуглекопів, катастрофа на Ворецькій шахті) поєднується з оптимістичними мотивами – вірою у важливості життєвого уроку для Етьєна та застереженням про можливість катастрофи, щоб уникнути її. Тут необхідно зауважити символіку назви роману, пов'язану із французьким революційним календарем, і її український переклад 1929 року «Прорість», та проаналізувати заключний опис, де майбутні соціальні зміни замальовуються як катаклізм, схожий до катаклізмів у світі природи.

Отже, «Жерміналь», сюжет якого став для багатьох європейських літератур моделлю романів робітничої тематики, дає можливість проаналізувати особливості творчого методу Е. Золя і моделі «роману з тезою».

Література:

1. Золя Е. Жерміналь. Золя Е. твори в двох томах. Т. 2. Київ : Дніпро, 1988. С. 285–724.